Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2024 թվականի օգոստոսի 22-ի N 1392-Լ որոշմամբ հաստատված՝ «Մթերատվության բարձրացման փորձնական ծրագրի» շրջանակներում նախատեսվում է պետական աջակցություն ցուցաբերել կովերի արհեստական սերմնավորման գործընթացին ՝ յուրաքանչյուր սերմնավորման համար փոխհատուցելով 10 հազար դրամ (5 հազար դրամը կվճարի անասնատերը)։ Ծրագրի համաձայն, ՀՀ Արագածոտնի մարզում նախատեսվում է 2026 թ-ին սերմնավորել 2020 կովեր։

2026 թ-ին մարզում նախատեսվող սերմնավորման ենթակա կովերի թիվը ՝ ըստ համայնքների Համայնք

Համայնք	2026թ-ին սերմնավորվող կովերի թիվը
Աշտարակ	400
Ապարան	400
Թալին	400
Ծաղկահովիտ	350
Ալագյազ	200
Արևուտ	120
Մեծաձոր	30
Շամիրամ	120

2026 թվականին մարզում կովերի արհեստական սերմավորումն իրականացնելու նպատակով ընդունվում են հայտեր սերմնավորման ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններից։

Ելնելով վերոգրյալից 10 աշխատանքային օրվա ընթացքում, մասնակցության վերաբերյալ հայտը էլեկտրոնային տարբերակով միաժամանակ կարող եք ներկայացնել և՛ մարզպետի աշխատակազմ, և՛ համայնք կամ բնակավայր՝ կցելով ծրագրի 11-րդ կետի 4-րդ ենթակետով /արհեստական սերմնավորում իրականացնող իրավաբանական անձինք կամ անհատ ձեռնարկատերերը (այսուհետ՝ կազմակերպություն), որոնք՝ ա. ունեն տվյալ ոլորտում գործունեություն իրականացնելու առնվազն մեկ տարվա փորձ և համապատասխան գործունեությամբ զբաղվելու հավաստագիր ունեցող մասնագետներ, բ. ունեն վարկային դրական պատմության վերաբերյալ զեկույց, որի համաձայն, ըստ ԱՔՐԱ տեղեկատվության համակարգի, դիմումի ներկայացման օրվան նախորդող 12 ամիսների ընթացքում չեն ունեցել գումարային 60 օր և ավելի ժամկետով ժամկետանց վարկային պարտավորություններ, գ. ունեն բարվոք հարկային պատմության վերաբերյալ տեղեկանք, որի համաձայն հայտի ներկայացման օրվան նախորդող 12 ամիսների ընթացքում չկատարված հարկային պարտավորությունները գանձելու վերաբերյալ վարչական վարույթ հարուցված չէ, կամ չունեն ժամկետանց հարկային պարտավորություններ (հարկային մարմնի կողմից վերահսկվող եկամուտների մասով չկատարված պարտավորություններ) և 19-րդ կետով պահանջվող փաստաթղթերը /. Բարձրորակ սերմնահեղուկը պետք է ստացված լինի 2015 թվականից հետո և ներկրված՝ 2023 թվականին կամ դրանից հետո, որոնց վերաբերյալ կազմակերպությունը պետք է ներկայացնի սերմնահեղուկի ծագման հավաստագիր, սերմնահեղուկի ձեռքբերման և տեղափոխման վերաբերյալ

համապատասխան փաստաթղթեր:

Հավելված N 2
ՀՀ կառավարության 2024 թվականի
օգոստոսի 22-ի N 1392-Լ որոշման

ՓՈՐՁՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ
ՄԹԵՐԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ 2026 Թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ 3
2. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ 4
3. ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ 6
4. ԾՐԱԳՐԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 6
5. ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑԸ 7
6. ԾՐԱԳՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԸ 13
7. ԾՐԱԳՐԻ ԲՅՈՒՋԵՆ 14
8. ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ 15

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հայաստանի Հանրապետությունում անասնաբուծության առաջատար ճյուղը հանդիսանում է տավարաբուծությունը, որից ստացվում է հանրապետությունում արտադրվող անասնաբուծական մթերքների համախառն արտադրանքի գրեթե 70%-ը: Միայն տավարաբուծությունից Հայաստանի Հանրապետությունում տարեկան ստացվում է ավելի քան 200.0 մլրդ դրամի համախառն արտադրանք, սակայն տավարաբուծությունից ստացվող համախառն արտադրանքի ներկայիս ծավալները դեռևս հեռու են բավարար լինելուց՝ կաթնային և մսային մթերատվության ցածր ցուցանիշների պատճառով:

2. Հայաստանի Հանրապետությունում կովերի արհեստական սերմնավորման աշխատանքների ծավալների կրճատման արդյունքում լուրջ խոչընդոտներ են առաջացել տոհմասելեկցիոն աշխատանքների իրականացման գործընթացում: Դրա հետևանքով կովերի միջին կաթնատվությունը տարիներ շարունակ տատանվում է 2000-2400 կգ-ի սահմաններում, իսկ մսի արտադրության նպատակով աճեցվող կենդանիների կենդանի զանգվածը չի գերազանցում 320 կգ: Մինչդեռ տավարաբուծության վարման ժամանակակից տեխնոլոգիաները և բարձր մթերատու ցեղերի գենոֆոնդի օգտագործումը հնարավորություն են ընձեռում կովերից ստանալ տարեկան առնվազն 4000 կգ կաթ, իսկ մսի համար բտված տավարն իրացնել 450 կգ և բարձր կենդանի զանգվածով: Այսպիսի արդյունքների հասնելու առավել արդյունավետ ուղին տեղական տավարի սելեկցիոն հատկանիշների կատարելագործումն է՝ արտերկրից ներկրված համաշ- խարհային դասական կաթնային և կաթնամսային ուղղության լավագույն ցեղերի գենոֆոնդի օգտագործմամբ: Վերջինիս արդյունավետությունը պայմանավորված է կովերի արհեստական սերմնավորման գործընթացի ներդրմամբ, քանզի համաշխարհային փորձը ցույց է տվել, որ այն հանդիսանում է տավարի ցեղերի սելեկցիոն հատկանիշների բարելավման ամենակարճ և արդյունավետ ուղիներից մեկը:

2. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

3. 1990-ական թվականների սկզբին Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացված ագրարային բարեփոխումների արդյունքում գյուղատնտեսական կենդանիները փոխանցվեցին գյուղացիական և գյուղացիական կոլեկտիվ տնտեսություններին, և ապակենտրոնացման արդյունքում ձևավորված մասնատված նախիրներում հնարավոր չէր իրականացնել տոհմասելեկցիոն աշխատանքներ: Մասնավորեցվեցին նաև մինչ այդ գործող գյուղատնտեսական կենդանիների տոհմակայանները և արհեստական սերմնավորման կայանները, որի հետևանքով կովերի արհեստական սերմնավորման աշխատանքներ գրեթե չէին իրականացվում: Հայաստանի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ 1998-2008 թվականներին մասամբ վերականգնվեց արհեստական սերմնավորման գործընթացը, որի շնորհիվ տարեկան սերմնավորվում էր 10-15 հազար կով՝ հանրապետությունում բուծվող կովերի գրեթե 5 %-ը: 2008 թվականից մինչ օրս կովերի արհեստական սերմնավորման տարեկան ծավալները տատանվում են 17-20 հազարի սահմաններում և իրականացվում են հիմնականում խոշոր տնտեսություններում (100 կովից ավելի), որոնցում կենտրոնացված է հանրապետությունում բուծվող տավարի ընդամենը 10%-ը: Մնացած գլխաքանակը բուծվում է շուրջ 180 հազար գյուղացիական տնտեսություններում: Արհեստական սերմնավորման աշխատանքները հիմնականում իրականացվում են Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի, Սյունիքի, Շիրակի, Կոտայքի, Լոռու և Արագածոտնի մարզերում, որոնցում էլ կենտրոնացված է հանրապետությունում բուծվող տավարի ամենաստվար գլխաքանակը:

4. Թեև վերջին տարիներին ուղղակիորեն դադարեցվել է կովերի արհեստական սերմնավորման գործընթացին ցուցաբերվող պետական աջակցությունը, այնուամենայնիվ որոշ տնտեսավարողներ օգտվում են կովերի արհեստական սերմնավորման ծառայություններից՝ բարելավելով նախիրների գենոֆոնդը, ինչն էլ նպաստում է տավարի մթերատվության բարձրացմանը: Ժամանակակից սելեկցիայի արդյունքում ստացված բարձրորակ սերմնահեղուկի կիրառումը կնպաստի հանրապետությունում բուծվող տավարի տոհմային և մթերատու հատկանիշների էական բարելավմանը:

5. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ վերջին տարիներին հետևողական աշխատանքներ են ծավալվել տավարաբուծության զարգացման ուղղությամբ, որի արդյունքում հանրապետություն ներկրված համաշխարհային սելեկցիայում լայնորեն օգտագործվող՝ շվից, հոլշտին, ջերսեյ և սիմենթալ ցեղերի 3000 գլուխ տոհմային երինջներից ձևավորվել են մեկ տասնյակից ավելի տոհմային տնտեսություններ: Վերջիններում, տեղական վերարտադրության կազմակերպման շնորհիվ, տարեկան ստացվում է ավելի քան երկու հազար գլուխ տոհմային մատղաշ, որի մի մասը մատակարարվում է նաև հանրապետության այլ տնտեսություններին: Ներկրված մաքրացեղ կենդանիներից տարեկան ստացվում է 5-6 հազար և ավելի կգ կաթ, իսկ ներկրված և տեղական տավարի տրամախաչման արդյունքում ստացված խառնացեղ կենդանիներից՝ 3500-4000 կգ կաթ: Թեև արդյունքները հուսադրող են, այնուամենայնիվ սահմանափակ տրամախաչումները դեռևս չեն հանդիսանում սելեկցիոն հատկանիշների կատարելագործման լայնածավալ գործընթաց:

6. Տավարի ցեղերի գենոֆոնդի բարելավման և մթերատվության բարձրացման առանցքային գործոնը կովերի արհեստական սերմնավորումն է: Դեռևս խորհրդային տարիներին հանրապետությունում բուծվող կովերի շուրջ 70%-ը (220 հազար գլուխ) ընդգրկված էր արհեստական սերմնավորման գործընթացում, որի շնորհիվ մի շարք նախիրներում կովերի միջին կաթնատվությունը կազմում էր 3000 կգ, իսկ առանձին տնտեսություններում՝ նույնիսկ 4000 կգ: Ներկայումս բարձր մթերատվությամբ աչքի ընկնող նախիրները սակավաթիվ են, իսկ դրանցում ընդգրկված բարձրարժեք կենդանիները՝ խիստ սահմանափակ: Ստեղծված իրավիճակը հրատապ է դարձնում տավարի գենոֆոնդի բարելավումն ու տոհմասելեկցիոն միջոցառումների իրականացումը, ինչն անհնար է ապահովել առանց կովերի արհեստական սերմնավորման:

7. Վերլուծությունները ցույց են տվել, որ հանրապետությունում կովերի տնտեսական օգտագործման միջին տևողությունը կազմում է 7 լակտացիա, ուստի վերարտադրության յոթնամյա փուլը կազմակերպելու համար կովերի շարքը տարեկան պետք է համալրվի 14-15 %-ով, ինչը նշանակում է, որ տարեկան անհրաժեշտ է աճեցնել

առնվազն 30-35 հազար գլուխ երինջներ: Այստեղից հետևում է, որ նախրի վերարտադրությունը կազմակերպելու համար արհեստական սերմնավորման գործընթացում տարեկան պետք է ներգրավել նվազագույնը կովերի գլխաքանակի 30-35 %-ը:

8. Նկատի ունենալով վերջին 6 տարիների ընթացքում կովերի գլխաքանակը շուրջ 74 հազար գլխով, իսկ կաթի արտադրության տարեկան ծավալներն ավելի քան 80 հազար տոննայով նվազելու հանգամանքը, հրատապ է դառնում կովերի գլխաքանակի և կաթի արտադրության ծավալների արագ վերականգնման անհրաժեշտությունը: Այդ իսկ պատճառով անհրաժեշտ է առաջիկա տարիներին կովերի արհեստական սերմնավորման նպատակով կիրառել կաթնային և կաթնամսային ուղղության համաշխարհային դասական ցեղերի (հոլշտին, ջերսեյ, սիմենթալ, շվից) բարձրորակ սերմնահեղուկ:

3. ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ

9. Մթերատվության բարձրացման ծրագիրը (այսուհետ՝ ծրագիր) կրում է փորձնական բնույթ, որի նպատակն է 2025-2026 թվականների ընթացքում բարելավել Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Շիրակի, Սյունիքի և Տավուշի մարզերում բուծվող տավարի ցեղերի գենոֆոնդը, բարձրացնել մթերատվությունը և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ փոխհատուցել 29480 գլուխ կովերի արհեստական սերմնավորման ծախսերի շուրջ 70%-ը (սերմնավորման ծավալներն ըստ մարզերի և տարիների ներկայացված են աղյուսակում): Ծրագրի հաջող իրականացումը թույլ կտա հաջորդիվ արհեստական սերմնավորման գործընթացում ընդգրկել հանրապետության բոլոր մարզերում բուծվող կովերի գլխաքանակը:

4. ԾՐԱԳՐԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

10. Ծրագրի իրականացման արդյունքում հնարավորություն կընձեռվի լուծելու հետևյալ խնդիրները՝

1) կովերի արհեստական սերմնավորման գործընթացի իրականացմամբ նպաստել մթերատվության բարձրացմանը.

2) բարելավել Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Շիրակի, Սյունիքի և Տավուշի մարզերում բուծվող տավարի ցեղերի գենոֆոնդը, ինչը թույլ կտա կատարելագործել կենդանիների տոհմային ու մթերատու հատկանիշները.

3) ապահովել տավարի դասական՝ կաթնային և կաթնամսային ուղղության ցեղերի արտադրող ցուլերի բարձրորակ սերմնահեղուկով կովերի սերմնավորման ծավալների ավելացումը.

4) ստեղծել հուսալի նախադրյալներ կենդանական ծագման մթերքների արտադրության տարեկան ծավալների կայուն և տևական աճ ապահովելու համար.

5) նպաստել վերոհիշյալ մարզերի գյուղական բնակչության եկամուտների ավելացմանը.

6) հնարավորություն ընձեռել արհեստական սերմնավորման արդյունքում ստացված արու հորթերից նպաստավոր կերակրման և խնամքի պայմաններում աճեցնել որակյալ ցուլեր և օգտագործել այն նախիրներում, որոնցում չի կիրառվում արհեստական սերմնավորում:

5. ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑԸ

11. Ծրագրի մասնակիցներն են՝

1) Հայաստանի Հանրապետության էկոնոմիկայի նախարարությունը (այսուհետ՝ նախարարություն).

2) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Շիրակի, Սյունիքի և Տավուշի մարզպետների աշխատակազմերը (այսուհետ՝ մարզպետների աշխատակազմեր).

3) Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Շիրակի, Սյունիքի և Տավուշի մարզերի համայնքները կամ բնակավայրերը (այսուհետ՝ համայնք կամ բնակավայր).

4) արհեստական սերմնավորում իրականացնող իրավաբանական անձինք կամ անհատ ձեռնարկատերերը (այսուհետ՝ կազմակերպություն), որոնք՝

ա. ունեն տվյալ ոլորտում գործունեություն իրականացնելու առնվազն մեկ տարվա փորձ և համապատասխան գործունեությամբ զբաղվելու հավաստագիր ունեցող մասնագետներ,

բ. ունեն վարկային դրական պատմության վերաբերյալ զեկույց, որի համաձայն, ըստ ԱՔՐԱ տեղեկատվության համակարգի, դիմումի ներկայացման օրվան նախորդող 12 ամիսների ընթացքում չեն ունեցել գումարային 60 օր և ավելի ժամկետով ժամկետանց վարկային պարտավորություններ,

գ. ունեն բարվոք հարկային պատմության վերաբերյալ տեղեկանք, որի համաձայն հայտի ներկայացման օրվան նախորդող 12 ամիսների ընթացքում չկատարված հարկային պարտավորությունները գանձելու վերաբերյալ վարչական վարույթ հարուցված չէ, կամ չունեն ժամկետանց հարկային պարտավորություններ (հարկային մարմնի կողմից վերահսկվող եկամուտների մասով չկատարված պարտավորություններ).

5) Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Շիրակի, Սյունիքի և Տավուշի մարզերում տավարաբուծությամբ զբաղվող ֆիզիկական անձինք (այսուհետ՝ տնտեսավարող):

12. Կովերի արհեստական սերմնավորումը կիրականացվի Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Շիրակի, Սյունիքի և Տավուշի մարզերում տավարի դասական՝ կաթնային և կաթնամսային ուղղության ցեղերի արտադրող ցուլերի բարձրորակ սերմնահեղուկով, որը հնարավորություն կընձեռի վերոհիշյալ մարզերում կարճ ժամանակահատվածում վերականգնել կովերի գլխաքանակը, կաթի արտադրության ծավալները և բարելավել բուծվող տավարի տոհմային և մթերատու հատկանիշները:

13. Փորձնական ծրագրի իրականացման նպատակով ընտրվել են Գեղարքունիքի և Շիրակի մարզերը, որոնք մարզերից առաջատարն են՝ կովերի գլխաքանակի առումով, սահմանային՝ Սյունիքի և Տավուշի մարզերը և Արագածոտնի մարզը, որտեղ ամենացայտունն է դրսևորված կովերի սեզոնային ծինը: Վերջինիս դեպքում կովերի ծինն ընթանում է գրեթե միաժամանակ, որի հետևանքով կաթնային շրջանում կաթի գերարտադրության արդյունքում ի հայտ են գալիս արտադրված կաթի իրացման խնդիրներ, իսկ

մարզում կովերի ցամաքեցման շրջանում (ինչը և.ս տեղի է ունենում գրեթե միաժամանակ) մարզում կտրուկ նվազում են կաթի արտադրության ծավալները: Մինչդեռ արհեստական սերմնավորումը թույլ կտա ըստ ամիսների համեմատաբար հավասարաչափ կազմակերպելով կովերի ծինը, համահավասարեցնել նաև կաթի արտադրության ծավալները: Քանի որ նախիրների վերարտադրությունը բացառապես արհեստական սերմնավորման արդյունքում ստացված կենդանիներով համալրելու համար անհրաժեշտ է արհեստական սերմնավորման գործընթացում ընդգրկել կովերի շուրջ 35%-ը, ապա ծրագրով նախատեսվում է 2025 թվականին հինգ մարզերում սերմնավորել 12640 կով, իսկ 2026 թվականին՝ 16840, ինչը թույլ կտա արհեստական սերմնավորման գործընթացում ընդգրկել կովերի այն նվազագույն գլխաքանակը (կովերի 35%-ը), որի դեպքում տավարի նախրի վերարտադրությունը հնարավոր կլինի կազմակերպել բացառապես արհեստական սերմնավորման արդյունքում ստացված սերնդի միջոցով:

14. Ժամանակակից սելեկցիոն չափորոշիչներին համապատասխանող կաթնային և կաթնամսային ուղղության ցեղերի ցուլերի բարձրորակ սեմնահեղուկով մեկ կովի արհեստական սերմնավորման միջին արժեքը կազմում է շուրջ 15 հազար դրամ (որից՝ 5-6 հազար դրամը սերմնահեղուկի գինն է, 6 հազար դրամը՝ մեկանգամյա օգտագործման հագուստի, սերմնավորման ընթացքում օգտագործվող պարագաների և նյութերի արժեքն է, իսկ 3-4 հազար դրամը՝ տրանսպորտային ծախսերը): Ծրագրով նախատեսվում է պետական բյուջեի միջոցներով փոխհատուցել սերմնավորման արժեքի 10 հազար դրամը, իսկ 5 հազար դրամը կվճարի տնտեսավարողը:

15. Կովերի արհեստական սերմնավորման ծավալների միևնույն համամասնությունն ապահովելու նպատակով հիմք են ընդունվել Հայաստանի Հանրապետության վիճակագրական կոմիտեի կողմից հրապարակված՝ 2024 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ մարզերում առկա կովերի գլխաքանակի տվյալները: Վերջինիս հիման վրա, ըստ տարիների, յուրաքանչյուր մարզի համար սերմնավորման ենթակա կովերի առավելագույն գլխաքանակը և դրան համապատասխան ֆինանսավորման ծավալները ներկայացված են աղյուսակում:

Աղյուսակ

ԾՐԱԳՐԻ ԲՅՈՒՋԵՆ ԵՎ ՍԵՐՄՆԱՎՈՐՎՈՂ ԿՈՎԵՐԻ ԹԻՎԸ՝ ԸՍՏ ՄԱՐԶԵՐԻ

Մարզերը	Կովերի թիվը՝ 01.01.2024 թ.-ի դրությամբ, հազ. գլուխ	2025 թ.		2026 թ.		Ընդամենը	
		սերմնավորվող կովերի թիվը, գլուխ	ֆինանսավորման ծավալը, հազ. դրամ	սերմնավորվող կովերի թիվը, գլուխ	ֆինանսավորման ծավալը, հազ. դրամ	սերմնավորվող կովերի թիվը, գլուխ	ֆինանսավորման ծավալը, հազ. դրամ
Արագածոտն	28484	2910	29100.0	3880	38800.0	6790	67900.0
Գեղարքունիք	34217	3500	35000.0	4650	46500.0	8150	81500.0
Շիրակ	31580	3220	32200. 0	4290	42900. 0	7510	75100. 0
Սյունիք	15716	1600	16000.0	2130	21300.0	3730	37300.0
Տավուշ	13837	1410	14100.0	1890	18900.0	3300	33000.0
Ընդամենը	123834	12640	126400. 0	16840	168400.0	29480	294800.0

16. Կովերի արհեստական սերմնավորման գործընթացը կազմակերպելու նպատակով մարզպետների աշխատակազմերը և նախարարությունը տարվա ավարտից առնվազն մեկ ամիս առաջ իրենց պաշտոնական կայքում հրապարակում են հայտարարություններ՝ մարզում հաջորդ տարվա սերմնավորման ծառայություններ մատուցելու հայտեր ընդունելու կարգի և ժամկետների վերաբերյալ:

17. Կազմակերպությունը, սերմնավորման ծառայություններ մատուցելու վերաբերյալ հայտարարությունը հրապարակվելուց հետո 10 աշխատանքային օրվա ընթացքում, մասնակցության վերաբերյալ հայտը էլեկտրոնային տարբերակով միաժամանակ կարող է ներկայացնել և՛ մարզպետի աշխատակազմ, և՛ համայնք կամ բնակավայր՝

կցելով ծրագրի 11-րդ կետի 4-րդ ենթակետով և 19-րդ կետով պահանջվող փաստաթղթերը: Մարզպետի աշխատակազմի կողմից ընդունված հայտերը եռօրյա ժամկետում տրամադրվում են համապատասխան համայնքին կամ բնակավայրին:

18. Հայտերի ներկայացման վերջնաժամկետի ավարտից հետո 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում համայնքի կամ բնակավայրի ղեկավարը, ծրագրի 11-րդ կետի 4-րդ ենթակետին և 19-րդ կետին համապատասխան, պայմանագիր է կնքում կազմակերպության հետ՝ տարվա ընթացքում նախատեսված ծավալով համայնքի կովերի արհեստական սերմնավորումը բարձրորակ սերմնահեղուկով և պատշաճ իրականացնելու վերաբերյալ:

19. Բարձրորակ սերմնահեղուկը պետք է ստացված լինի 2015 թվականից հետո և ներկրված՝ 2023 թվականին կամ դրանից հետո, որոնց վերաբերյալ կազմակերպությունը պետք է ներկայացնի սերմնահեղուկի ծագման հավաստագիր, սերմնահեղուկի ձեռքբերման և տեղափոխման վերաբերյալ համապատասխան փաստաթղթեր:

20. Եթե միևնույն համայնքում կամ բնակավայրում կովերի արհեստական սերմնավորման ծառայություններ մատուցելու համար հայտեր են ներկայացրել երկու և ավելի կազմակերպություններ, ապա համայնքի կամ բնակավայրի ղեկավարը ծառայություններ մատուցելու վերաբերյալ պայմանագիր է կնքում հայտ ներկայացրած բոլոր կազմակերպությունների հետ՝ սերմնավորման ենթակա կովերի թիվը հավասարաչափ բաշխելով կազմակերպությունների միջև, ինչը ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների համար կստեղծի հավասար պայմաններ և կխթանի մրցակցային հարաբերությունները:

21. Համայնքի կամ բնակավայրի ղեկավարները համապատասխան հայտերը ստանալուց և պայմանագրերը կնքելուց հետո 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում մարզպետի աշխատակազմի միջոցով պետք է էլեկտրոնային տարբերակով նախարարություն ներկայացնեն ստացված հայտերի և կնքված պայմանագրերի պատճենները:

22. Նախարարությունը 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում ուսումնասիրում է ներկայացված փաստաթղթերը և ծրագրի 11-րդ կետի 4-րդ ենթակետով, 19-րդ և 20-րդ կետերով սահմանված դրույթների խախտումների հայտնաբերման դեպքում պահանջում լուծել պայմանագիրը:

23. Եթե պայմանագիրը կնքելուց հետո կազմակերպությունը չի կատարել կամ նախատեսված գլխաքանակից պակաս է կատարել պայմանագրային պարտավորությունները, ապա լուծվում է ծառայություններ մատուցելու վերաբերյալ կազմակերպության հետ կնքված պայմանագիրը և կազմակերպությանը վճարված գումարից չկատարված պայմանագրային պարտավորություններին համապատասխան գումարն ու դրա համար սահմանված տույժը (հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի խորհրդի 2010 թվականի թիվ 283-Ն որոշման 1-ին կետը) մեկամսյա ժամկետում ենթակա է վերադարձման պետական բյուջե:

24. Սույն ծրագրով նախապատվությունը տրվում է ցանկացած նպատակով սոցիալական աջակցություն ստացող այն տնտեսավարողներին, ինչպես նաև զինվորական ծառայության պարտականությունների կատարման ժամանակ մարտական հերթապահության կամ գործողությունների իրականացման արդյունքում հաշմանդամ դարձած քաղաքացիներին, որոնք տնօրինում են մինչև 10 գլուխ սերմնավորման ենթակա կովեր:

25. Կազմակերպությունը, պայմանագրով նախատեսված սերմնավորման ծավալ- ներին համապատասխան ծառայություն մատուցելու նպատակով, կազմում է ըստ եռամսյակների գործողությունների իրականացման ժամանակացույց՝ սերմնավորման նպատակով ընդգրկելով բացառապես համարակալված և հաշվառված կենդանիներին: 26. Հաշվի առնելով հանրապետության նախիրներին բնորոշ կովերի ծնի սեզոնայնությունը՝ կազմակերպությունը պետք է սերմնավորման տարեկան ծավալների 60%-ը նախատեսի առաջին և երկրորդ եռամսյակներում:

27. Տվյալ համայնքում կամ բնակավայրում կովերի արհեստական սերմնավորում իրականացրած կազմակերպությունը յուրաքանչյուր եռամսյակի ավարտից հետո 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում համայնքի կամ բնակավայրի ղեկավարին է ներկայացնում նախորդ եռամսյակի ընթացքում իր կողմից կատարված սերմնավորման ծավալների վերաբերյալ հաշվետվություն, որում պետք է նշված լինեն տնտեսավարողի անունը, ազգանունը, հասցեն և հեռախոսահամարը, սերմնավորման ամսաթիվը, սերմնավորված կովի ականջապիտակի գույքային համարը, սերմնահեղուկի որակական ցուցանիշները (ներառյալ սերմնահեղուկի ստացման և ներկրման տարեթիվը, ցուլի

անունը և գույքային համարը, ցուլի մոր և մոր մոր մթերատվության տվյալները): Հաշվետվությանը կցվում է յուրաքանչյուր սերմնավորված կովի համար ծառայությունների մատուցման երկկողմ պայմանագիրը (կազմակերպության և տնտեսավարողի միջև):

28. Համայնքին կամ բնակավայրին տրամադրված եռամսյակային հաշվետվությունը 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում ուսումնասիրվում է և թղթային տարբերակը ներկայացվում մարզպետի աշխատակազմ, որն էլ այն 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում ներկայացնում է նախարարություն՝ ըստ համայնքների նշելով նախորդ եռամսյակում սերմնավորված կովերի թիվը, տնտեսավարողների անունը, ազգանունը, հասցեն և հեռախոսահամարը, կցելով նաև օգտագործված սերմնահեղուկի որակական ցուցանիշները բնութագրող փաստաթղթերը (հավաստագիր, ցուլի տոհմային քարտ և այլն):

29. Նախարարությունը, ամփոփելով հաշվետվությունները և ուսումնասիրությունների արդյունքները՝ 15 աշխատանքային օրվա ընթացքում փոխհատուցման համար նախատեսված գումարները փոխանցում է մարզպետի աշխատակազմի հաշվեհամարին:

30. Մարզպետների աշխատակազմերը սույն ծրագրի 14-րդ կետով սահմանված պետական բյուջեի միջոցներով փոխհատուցման ենթակա գումարը, 10 աշխատանքային օրվա ընթացքում, համայնքի կամ բնակավայրի միջոցով փոխանցում են կազմակերպությունների բանկային հաշվեհամարներին և 15 աշխատանքային օրվա ընթացքում նախարարություն են ներկայացնում վճարման ցուցակները և վճարումները հավաստող փաստաթղթերը:

6. ԾՐԱԳՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԸ

31. Ծրագրի մոնիթորինգն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության էկոնոմիկայի նախարարության «Գյուղատնտեսական ծառայությունների կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի միջոցով՝ եռամսյա պարբերականությամբ: Առաջին մոնիթորինգը կիրականացվի ծրագրի մեկնարկից 6 ամիս անց:

32. Կովերի արհեստական սերմնավորման ծառայություններ մատուցելու փաստը պարզելու նպատակով արհեստական սերմնավորում իրականացրած կազմակերպությունների անհատական հաշվետվությունների հիման վրա կազմվում է սերմնավորված

կովերի ցանկը (ներառելով 6 ամսականից բարձր հղիություն ունեցող կովեր) և առանձնացվում ցանկում ներառված կովերի սերմնավորման ծառայություններ մատուցելու վերաբերյալ կնքված պայմանագրերի պատճենները:

33. Պայմանագրում ամրագրված տեղեկատվության (սերմնավորման ամսաթիվը և սերմնավորված կովի ականջապիտակի գույքային համարը) և տեղում կատարված դիտարկումների համադրման արդյունքում պարզվում է սերմնավորված կովի հղիության փաստը: Եթե մոնիթորինգի ընթացքում պարզվում է, որ արհեստական սերմնավորում իրականացրած որևէ կազմակերպության կողմից սերմնավորված կովերի 25 %-ից ավելին չի հղիացել արհեստական սերմնավորման արդյունքում, կամ էլ կնքվել են պայմանագրեր (2-ից ավել դրվագով), սակայն փաստացի չեն իրականացվել սերմնավորման ծառայություններ, ապա համամասնորեն նվազեցվում է սերմնավորման ծառայությունների դիմաց նրանց կատարվող վճարումը և դադարեցվում արհեստական սերմնավորման ծառայություններ մատուցելու պատվիրակումը:

34. Մոնիթորինգի արդյունքում կազմվում է արձանագրություն, որը ներառում է մանրամասն տեղեկատվություն տվյալ համայնքում իրականացված կովերի արհեստական սերմնավորման գործընթացի վերաբերյալ, այդ թվում՝

1) արհեստական սերմնավորում իրականացրած կազմակերպության կողմից սպասարկվող համայնքը և դրանում սերմնավորված կովերի թիվը՝ հաշվետու ժամանակահատվածում.

2) ընտրանքային եղանակով ընտրված կովերի անհատական տվյալները և արհեստական սերմնավորման արդյունքում հղիության փուլում գտնվելու փաստը.

3) անասնատիրոջ և արհեստական սերմնավորում իրականացրած կազմակերպության միջև պայմանագիր կնքելու, սակայն փաստացի արհեստական սերմնավորման ծառայություններ չմատուցելու դեպքերի առկայությունը:

7. ԾՐԱԳՐԻ ԲՅՈՒՋԵՆ

35. Ծրագրի ֆինանսավորումը (մասնակի փոխհատուցվող գումարի չափով) իրականացվելու է Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի միջոցների հաշվին: Ծրագրի ընդհանուր բյուջեն 2025-2026 թվականների համար կազմում է 294 մլն 800

հազար դրամ՝ 29480 կովերի արհեստական սերմնավորման ծախսերի մասնակի փոխհատուցման համար:

36. 2025 թվականին 12640 կովերի սերմնավորման համար ծրագրով նախատեսվում է 126400 հազար դրամ, իսկ 2026 թվականին 16840 կովերի սերմնավորման համար՝ 168400 հազար դրամ:

8. ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

37. Ծրագրի իրականացումը հնարավորություն կընձեռի կովերի արհեստական սերմնավորման գործընթացում ներառել Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Շիրակի, Սյունիքի և Տավուշի մարզերում բուծվող կովերի 35 %-ը, ինչը կնպաստի այդ մարզերի նախիրներում ընդգրկուն տոհմասելեկցիոն աշխատանքների ծավալմանը, տավարի գենոֆոնդի բարելավմանը և մթերատվության բարձրացմանը:

38. Ծրագրի իրականացումից նշված մարզերում սերմնավորման արդյունքում ստացված կովերի և հաջորդ 2 սերունդներում դրանցից ստացված դուստրերի միջին կաթնատվությունը կավելանա գրեթե 1100 կգ-ով և կկազմի շուրջ 3600 կգ, իսկ ծրագրի ավարտին հաջորդող ժամանակահատվածում վերոհիշյալ մարզերում երեք սերունդների ընթացքում ստացված գրեթե 30000 կովերի բարձր կաթնատվության շնորհիվ տարեկան հավելյալ կարտադրվի շուրջ 36 հազար տոննա կաթ: Բտվող տավարի միջին կենդանի զանգվածը կավելանա գրեթե 30 կգ-ով՝ հասնելով 350 կգ-ի: Արդյունքում լրացուցիչ կարտադրվի տարեկան ավելի քան 1000 տոննա բտված տավարի և հորթի միս կամ ծրագրի իրականացման շնորհիվ երկրում տարեկան լրացուցիչ կարտադրվի ավելի քան 8. 9 մլրդ դրամ արժեքով բարձրորակ կաթ և միս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՂԵԿԱՎԱՐ Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

30.08.2024
ՀԱՎԱՍՏՎԱԾ Է
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ
ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ